

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2030. — nočna 3996, 3994 in 2030

SLOVENEČ

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Cek. račun: Ljubljana št. 10.630 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva b. telefon 2992

Problem

Evrope in narodne manjšine

Razgovor urednika »Slovenca« z g. dr. Ewaldom Ammendejem, glavnim tajnikom kongresov narodnih manjšin

Ljubljana, 30. marca 1932.

Ze skoraj osem let dela dr. Ewald Ammende, glavni tajnik kongresa evropskih narodov, z dr. Villanom na organizaciji ženevskih kongresov. Predno so bila organizirana ta vsakoletna važna zborovanja evropskih manjšin, je bil dr. Ammende v svoji domovini na Estonskem voditelj tamkajšnje nemške narodne manjšine in je kot tak z uspehom vodil pogajanja z estonskimi strankami o kulturni avtonomiji manjšin. Ti estonski zakoni o kulturni avtonomiji so v veljavi zdaj že sedmo leto v splošno zadovoljnost vsega prebivalstva. Nekdanji nasprotniki tega zakona med estonskimi večinskimi strankami priznavajo danes, da je bila brez vsake podlage bojazen, da bi mogla avtonomija ustvariti nekako »državo v državi« ali voditi k odtujitvi med večino in manjšino. Pokazalo se je ravno nasprotno. Kulturna avtonomija je ustvarila najlepše soglasje med večinskimi narodom in manjšino.

Manjšinski kongresi

Ne bo odveč, če s par besedami omenimo tudi važnost ženevskih manjšinskih kongresov. V teh kongresih so organizirani in sodelujejo po svojih zastopnikih: Slovenci in Hrvati iz Italije in Avstrije; Rusi iz Estonske, Latvije in Litve, Češke (Podkarpatska Rusija), Poljske in Romunije; Madžari iz Jugoslavije, Češke in Romunije; Bolgari iz Romunije; Grki iz Italije (Dodekanes); Nemci iz skoraj vseh evropskih držav in končno Katalonci in Baski.

To dokazuje, da delovanje g. dr. Ammendeja ne obstoja samo v organiziranju kongresov. Glavna njegova naloga je, da vzdržuje živ kontakt med skupinami, ki pripadajo tako različnim narodom in državam. Radi tega je g. dr. Ammende gotovo med diplomati, ki največ potujejo. Povprečno obišče letno dvesto držav. Zdej ga vidimo v Barceloni, zdej v baltičskih državah, zdej v Dobrudži, zdej ob Adriji, kjer ima vsepovedno številne prijatelje in je povsod radostno sprejet. On je dobro znana postava na vseh mednarodnih konferencah in vživa v diplomatskih in posebno še v časniških krogih izredno simpatije in velik ugled. Na teh potovanjih je dr. Ammendeja zanimalo tudi k nam v Ljubljano, kjer se je za nekaj ur ustavil na povratku iz Bruslja in Švice. Ljuboznavno nam je dal zanimive izjave v nekaterih problemih:

Zborovanje v Bruslju

»V Bruslju se je vršilo zasedanje permanentne manjšinske komisije Zveze lig za Društvo narodov. To je — kakor znano — organizacija, ki ima največje zasluge na polju zaštite manjšin. (Opomba ured.: Znano je poročilo gospe dr. Bakker van Bosse, zastopnice holandskih društev, ki ga je na zadnjem kongresu dala o svojih utisih s potovanja po Primorskem in s tem poročilom vzbudila živahno zanimanje po vsem svetu za položaj Slovencev v Italiji.)

Letos bi v Bruslju imel priti v razpravo angleški predlog o zaštiti manjšin. Od te razprave smo si mnogo obetali, ker bi prišlo pri tem na dnevni red vprašanje obvezne zaštite manjšin v vseh državah. O predlogu pa se bo razpravljalo šele junija na seji sveta v Parizu še pred velikim letnim kongresom Lig za Društvo narodov.

Kdaj se vrši vaš kongres in o čem boste na njem razpravljali?

Dunaški kongres

Letošnji kongres evropskih narodnosti se bo prvič po sedmih letih vršil ne v Ženevi, marveč na Dunaju. To pa iz tega vzroka, ker je bivanje v Ženevi, še bolj pa potovanje, v današnjih časih splošno krize predrago. Gotovo je tudi, da bo v Ženevi po dolgotrajni razorožitveni konferenci nastopila utrujenost posebno med časnikarji. Zato

Dunajska vremenska napoved: Oblačnost bo polagoma vedno večja, na zapadu bo morda že začel dež, pozneje pa bodo nastopili zapadni vetrovi.

je naš odbor izbral Dunaj za kongresno mesto. Nadejamo se, da bo ugoden geografski položaj privabil letos prav posebno veliko število delegatov iz vseh držav.

Glavno vprašanje, o katerem bo obravnaval kongres, je razširitev obstoječih mednarodnih odredb v zaštito manjšin na vse države. Gotovo je nevzdržno stanje, da veljajo odredbe ženevskih konvencij v zaštito manjšin samo za nekatere manjše države, dočim manjšine v drugih državah niso prav nič zaščitene. Ne gre pa samo za odstranitev te velike krivice, radi katere se v državah, za katere te mednarodne konvencije za zaštito manjšin veljajo, gleda na te odredbe ne morda kot na nekako pravično stvar, marveč kot na nekako prisilno obveznost, kar ima seveda za posledico, da ti zakoni zgrubijo na svoji pravni podlagi. Zato ni zadeva samo prizadetih držav, za katere te konvencije veljajo, še bolj je to zadeva manjšin, da se to sedanje stanje pravno neenakosti odpravi. Mi zahtevamo, da mora v bodoče v Evropi obstojati za vse države enaka mera in enaka zakonodaja za zaštito narodnih manjšin.

Ravno to vprašanje dokazuje, da v mnogih zadevah ne obstoja med manjšinami in državami nikakva različnost interesov, marveč ravno obratno skupnost interesov.

Druge važno vprašanje, o katerem bo razpravljel kongres, je problem:

vera in narodnost

to je o stališču posameznih cerkev k pravicam narodnih manjšin in to ne samo v teoriji, marveč v praksi. O tem problemu bodo govorili in poročali ugledni zastopniki raznih veroizpovedi.

Problem Malte

»Kakor smo informirani, gospod doktor, ste bili nedavno na Malti?

»Da, bil sem. Ko sem pred par meseci bil med Katalonci v Barceloni, sem obiskal tudi otok Malto, kjer sem se skušal podrobno seznaniti s tamkajšnjimi razmerami.

»Ali ste pri tem mogli ugotoviti eksistenco kakšne posebne malteške kulture in jezika?

»Malteški jezik, ali točneje malteški idiom, ki je sestavljen iz posnetkov iz arabščine, italijanske in starega leničanskega jezika, brezdvomno obstoja in se bistveno razlikuje od italijanskega jezika. Italijanski jezik je na Malti jezik izobraženih ljudi. Od davnih generacij je italijanska jezik intelektualcev in zato podlaga razvoju malteške kulture. Zatiranje tega jezika bi pomenilo zatiranje kulture, odstranitev onih temeljev, na katerih malteško prebivalstvo gradi svojo kulturo.

Lord Strickland, bivši predsednik malteške vlade, s katerim sem imel priliko osebno razpravljati o tem problemu, je zastopal stališče, da poleg malteškega idioma zadostuje anglesčina kot »Fremdsprache«. To je po mojem mnenju napake stališče. Na Malti bivajoči Angleži žive popolnoma ločeno od malteškega prebivalstva in prav gotovo nimajo ambicije spoprijeti italijanski kulturni vpliv in ga nadomestiti z angleškim. To sploh ni mogoče. Razumljivo je, da je ravno objavljena odredba angleške vlade, da se italijanski jezik odstrani iz šol in sodišč, izvala med malteškim prebivalstvom razburjenje, ker se boji popolnega zatiranja svoje dosedanje kulture.

Značilno pa je, da se to razburjenje ni polastilo samo prebivalstva na Malti, marveč vse italijanske javnosti. Vse italijanske časopise obžaluje, — kar je zelo razumljivo, — to postopanje Anglije proti tradicionalni italijanski kulturi na Malti. Kakor so poročale »Times«, je italijanski državni tajnik v predsedstvu vlade Giunta ob priliki nedavnega obiska na Malti živčnim lašistom, pretil celo z nekim splošnim pokretom ljudstva, ki ga bo moralo izvesti to angleško postopanje na Malti. Giunta je po »Times« govoril tudi o tem, kako čisto se spremenile v teku časa razmere v Trstu, odkoder je on doma. Vendar je italijanska vlada to poročilo »Times« o političnem značaju Giuntinih izjav izjavil demantiral.

Bilo bi pa pogrešno misliti, da je malteško prebivalstvo napram Angliji irendentistično. Kar hoče, je samo priznavanje individualne kulture in zahteva pravice za jezik, želi pa še dalje ostati pod angleškim vladarskim žezlom.

Da italijanska javnost tople podpira malteško prebivalstvo v tej borbi za ohranitev kulture in narodnostne individualitete in jezika, je svedoča popolnoma v redu in razumljivo. Obžalovanja vredno dejstvo pa je, da na italijanski strani nimajo ravno takega razumevanja za težnje po obratitvi svoje bitnosti, svojega jezika, drugih narodov, predvsem Slovanov in Nemcev v Italijo.

Kulturna avtonomija koroških Slovencev

»Kako stoji, gospod doktor, s kulturno avtonomijo Slovencev na Koroškem? Kaj mislite o tem?

»Kot Estonec, ki sem svojčas vodil pogajanja za kulturno avtonomijo tamošnje nemške manjšine, moram seveda v največji meri obžalovati, da avtonomija Slovencev na Koroškem doslej še ni izvršena in izpeljana. Vendar je moje čvrsto prepričanje, da bo moralo in moralo v bodočnosti

Velika požarna katastrofa v Zagrebu

4 mrtvi, nad 30 ranjenih

Strašna eksplozija filmov

Zagreb, 30. marca. Z. Snoči, 10 minut pred polnočjo, se je zgodila v Zagrebu na Dolcu št. 1 ob Jelačićevem trgu velika katastrofa, ena najstrašnejših, kar jih beleži zagrebska kronika. V omejenem času se je pripetila v laboratoriju Star-filma strahovita eksplozija, ki je popolnoma uničila vsa stanovanja v II. nadstropju. V laboratoriju sta bila ob tem času zaposlena dva nameščena Star-filma in sicer Sušin in njegov pomočnik Rubčić. Pri delu je nenadoma prišlo do kratkega stika ter je pri tej priliki plamen objel film, ki je ob veliki eksploziji dvignil strop, tako da se je požar razširil še na III. nadstropje in na podstrežje z velikansko brzino. Zaradi strasne eksplozije je v poslopu nastala velikanska panika. Takoj je bila obveščena policija, gasilci in vojaštvo, ki so v najkrajšem času prispeli na mesto nesreče in ki v prvem trenutku niso niti vedeli, kaj naj napravijo radi velikanske panike in zmešnjave. Ljudje so iz IV. nadstropja skakali skozi okna na cesto. Stopnišče je bilo namreč v plamenu, radi česar je bil vsak izhod nemogoč. Med stanovalci je zavladal

strah pred smrtjo,

tako da ni nihče mogel trezno misliti na rešitev. Prizori so bili strašni. Ljudje so vpili na pomoč, ki pa se je mogla nuditi ob tistem času le z ene strani. Vendar je uspelo gasilec, da z velikim naporom in v nevarnosti za lastno življenje izvlečejo prebivalce iz stanovanj, ki so jih nato prepeljali v bolnišnice. Reševanje poslopja in prebivalcev je trajalo polne tri ure. Zadnja je bila rešena služkinja dr. Mikulina. Ona je v svoji sobi mirno spala ob času, ko so se zunaj odigravali tragični prizori, in čele, ko so pričele črpalke brizgati vodo v njeno sobo, si je ogrnila plašč in odšla iz poslopja. Ob pol 5 zjutraj se je posrečilo gasilec lokalizirati požar in onemogočiti širjenje na druga poslopja, med tem ko je v samem poslopu še vedno gorelo. Gasilec je uspelo rešiti sosednje novo zgrajeno palačo Srbske banke, cerkev sv. Marije in palačo tržnega nadzorstva. Uspelo jim je tudi rešiti stanovalce iz goreče hiše, pri kateri priliki pa se je izkazalo, da je bilo

mnogo žrtev.

Prebivalci, ki so iz višjih nadstropij skakali v razpeto platno, so dobili težke poškodbe. Neka žena si je pri skoku razbila glavo, sam lasnik hiše, Ferdinand Bostulić, ki stanuje v II. nadstropju, pa si je pri skoku zlomil obe nogi. Njegova soproga je dobila težke poškodbe na rokah. Zjutraj, ko je bil požar omejen tudi že v notranjosti, so našli dve zogljeneli trupli, od katerih je eno ležalo na stopnicah, drugo pa v podstrežju. Vsega so bili štirje mrtvi in 29 ranjenih. Zogljeneli trupli še niso mogli identificirati. Ranjeni so bili takoj prenešeni v kirurško kliniko ter v bolnišnico usmiljenih sester, kjer so se odigravale pretresljive scene. Ranjeni so v velikih bolečinah še vedno vpili na pomoč. Število žrtev bo vsekakor še večje, ker se veliko število prebivalcev še ni javilo, niti ni zahtevalo pomoči. Od uglednejših osebnosti je ranjen dr. Miskulin, znani zagrebski odvetnik.

»Cilinder srečec«

O samem požaru se naknadno čuje, da je lastnica delavnice Star-filma gospa Špoljarić odpotovala »noči z brzovlakom obenem z Willy Forstom v Split, medtem, ko so njeni nameščenci ostali v laboratoriju, kjer so prevajali film z naslovom »Cilinder srečec«. Operator zatrjuje, da je iskra užgala film, radi česar je nastal požar in eksplozija. Ker se je v tem prostoru nahajalo skladišče filmov, je užgani film prenesel ogenj še na ostalo zalogo filmov, nakaar je sledila strahovita eksplozija, od katere ni

do nje priti. Vsekakor bi bila taka rešitev za obe strani od največje koristi in interesa.

Podonavska federacija in Panevropa

»Kakšno je vaše mnenje o t. zv. Podonavski federaciji in s tem v zvezi o rešitvi manjšinskega problema v teh državah?

»Po mojem mnenju ni prav nobenega dvoma o tem, da je nerešenost manjšinskega vprašanja v raznih državah, ki pridejo v poštev, bistvena ovira za resnični in trajen sporazum med srednjeevropskimi državami. Sporazum med temi državami je samo takrat mogoč, če usoda sorjakov v sosednih državah ne bo vedno in vedno zastupljala in slabšala odnosov med narodi in državami. To bi morali uvideti tudi voditelji panevropskega pokreta. Samo z geslom »Pan-Evropa« ne bo mogoče zaceliti vseh ran. Če ne bodo odstranjene obstoječe ovire za zблиžanje med srednjeevropskimi narodi, po mojem mnenju sploh ne more priti do Panevropa.

Francosko-nemško zблиžanje

»Kako vlogo dajete pri tem problemu francosko-nemškega zблиžanja? Ali je sploh mogoče?

»Ravno kar se tiče francosko-nemškega zблиžanja, je največja ovira — to je alžalsko vprašanje — v toliko odatranjena, ker se je Nemčija z lo-

bila porušena samo hiša, od katere je zletel v zrak del strehe, ampak tudi okna sosednjih hiš. Prebivalci sosednjih hiš, ki so radi eksplozije v paničnem strahu bežali iz stanovanj, so paniko še povečali. Požar se je razširil tudi na pritličje, tako da od velikega poslopja stojijo po požaru samo še goli zidovi. Vsi stanovalci izgorale hiše so ostali brez premoženja, v kolikor niso bili zavarovani. Škoda na poslopu znaša

pet milijonov dinarjev,

zavarovano pa je pri zavarovalnici »Dunav« za 4 milijone Din. Star-filmu je zgorelo 30.000 Din v gotovini. Približna škoda se še ne more določiti, ker je prevelika. Moč eksplozije je bila tako silna, da je razbila zid tržnega poslopja, ki se nahaja v bližini. Pritisk in material, ki je zletel na tržnico, sta prebila betonsko ploščo. Ves gornji zid poslopja se je nagnil in obstoja nevarnost, da se vsak trenutek zruši. Požar v notranjosti poslopja je trajal ves dan. Gasilci so neprestano v službi.

Junjski reševalci

Pri reševanju sta se najbolj izkazala Ivan Weiler, ki je sam rešil iz ognja osem oseb, in tipograf Lovrić, ki je prav tako rešil življenje številnim osebom. Neka gospa se je držala pol ure ob robu okna, ker se ni upala skočiti v razpeto platno. Končno se je dvema gasilecema le posrečilo, da sta ob robu hiše prišla do okna in jo rešila.

Ponesrečenci

V bolnišnici usmiljenih sester leži največ ponesrečencev. Odvetnik Miskulin je lažje ranjen na licu in nogah. Njega je eksplozija ujela v postelji in ko je slišal detonacijo, je takoj prebuditel ženo in dve hčerki, s katerimi je hotel po stopnicah, ki so bile že v plamenu. Z velikim naporom so prispeli do I. nadstropja, odkoder so se spustili na tržnico. Največ je trpela družina Radnića, veleposelnika iz Supetra na Braču. V preteklem letu se je preselil z ženo in petimi otroci, za velikonoe praznike pa je prišel na obisk, kjer ga je zadela nesreča. Ob priliki detonacije so se že vsi nahajali v posteljah, eksplozija pa jih je vrgla po tleh, kjer se oblekali nezavestni. Edino najstarejši sin Ljube je ostal pri zavesti in reševal mlajše brate ter jih je zavlekel do prvega nadstropja. Mladenec je večkrat moral hiteti nazaj in ponovno reševati. Matere Ljube Radnića in njegove sestre pa niso mogli rešiti in se ne ve, kakšna usoda jih je zadela. Nadalje je bila hudo ranjena Marija Kunst iz Sv. Petra, ki je služila pri nekem uradniku Srbske banke. Njo so ranile razbite šipe na glavi. Odpeljali so jo s taksiem v bolnišnico. Težke poškodbe je dobila tudi Sara Veronika, ki so jo prav tako ranile razbite šipe. Na kliniki se nahaja nekoliko ranjenec, med katerimi je tudi Greta Sahota, vdova majorja. Ranjen je nadalje tudi dr. Zimmermann. Skupno število ranjenecv, ki so v bolniški oskrbi, znaša 29.

Po obvestilih geofizičnega zavoda v zabeležili eksplozijo tudi seizmografi. Valovanje okrog poslopja je trajalo kakih 12 sekund. Po tem se da sklepati, kako strahna je morala biti ta eksplozija. Zaradi katastrofe je ustavila poslovanje mestna tržnica.

Na mesto nesreče so prispeli župan dr. Skulić, poveljnik savske divizije Boly, policija in vojaštvo.

Liška proga prosila

Belgrad, 30. marca. AA. Generalna direkcija državnih železnice poroča, da je od 30. marca t. l. spet uveden ves promet na progi Prijedor—Knin med postajama Knin—Drvar, ki je bil prekinjen zaradi snežnih zametov.

karnsko pogodbo prostovoljno odrekla Alzacije in v Nemčiji danes nihče več resno ne misli na možnost zopetne priključitve Alzacije Nemčiji. Tudi voditelji alžalskega pokreta za avtonomijo nimajo — kakor se pogosto čuje — nobenih separatističnih ciljev. Borijo se samo za priznanje narodnih pravic, za ohranitev jezika in narodnostne individualnosti, pri čemer pa vedno poudarjajo, da ne delujejo za odcepitev Alzacije od Francije. Zelo žalostno je, da se od francoske strani gleda na ta pokret z nerazumevanjem, da se napak razumeva pravi značaj alžalskega domoljubnega gibanja in da v njem stalno vidijo državi sovražen iredentizem.

Trajen sporazum med Francijo in Nemčijo, za katerega danes ni prav nobene ovire, bi odločilno in ugodno vplival na vso evropsko miroljubno politiko.

Na vzpostavitev take mirovne politike v Evropi delamo tudi mi, delajo naši kongresi. Mi skušamo potom sodelovanja in solidarnosti v smislu priznavanja vseh pravic vsem narodom spremeniti evropsko mentaliteto. S tem pobijamo iredento in skušamo pospeševati trajno sporazumevanje med narodi in državami.

»Veliko zadoščanje imam v tem,« je končal g. dr. Ammende, »da morem ugotoviti, da se nahaja naš pokret že leta pod izvrstnim vodstvom spoštovanega g. dr. Villana in da odločilno vpliva tudi še drug Slovenec kot predsednik Zveze manjšinskih avtonomij, g. dr. E. F. ...

Vprašanje Jesenic

V dobah gospodarskih kriz je položaj delavstva najtežavnejši. V teh dobah namreč izgubila delavstvo svoje pridobitve iz prejšnjih let. Podjetniki pa so tudi vsajen izrabljali slabe čase na račun delavstva, že v času dobre konjunkturo niso pripravili denarja delavstvu večjega deleža na dobička. V dobah gospodarskih kriz pa radi ponehajo vsi socialni čuti, zlasti ko gre za obranitev preje pridobitnih dobičkov. Brzaka rešnica je, da delavstvo od dobre konjunkturo nima nobenega dobička, nasprotno pa mora v času krize nositi najhujša njena bremena, ker izgubi delo in s tem edino možnost, da preživi sebe in svojo družino.

Posebno težje čase se vsi naravnost naskok kapitala na delavstvo. Zelo verjetno je, da stojimo se pred nadaljnjimi ustavitvami obratov, ker se žal nikjer ne kažejo znaki izboljšanja. Z ustavitvami obratov pa se izvršuje prilik na delavstvo, da sprejema zopetno uvedbo dela, toda s temi izjavami pri plačah. Vsi naši javnosti je znano, kako nizki zaslužki se mora zadovoljevati naše delavstvo. Sedaj pa se jim krajšajo še nadalje še italijanski zaslužki pod pritvico gospodarske krize, ki pa vendar še omogoča raznim glavnim razmeteljem, da žive še nadalje tako strogo življenje, ki bode v oči vsa delovna javnost. V časih dobre konjunktore se prepada in socialna razlika med kapitalom in delavstvom ne kaže tako izrazito kot v časih gospodarske pomanjkanja. Tedaj pa stoji nasproti bedi delavstva še nadalje neopravljeno izobilje, v katerem žive odlični predstavniki kapitala. V teh težkih časih, ko se zabavajo od naše narodne skupnosti tolike zrive, ima kapital gluha ušesa. Kvečjemu na čujem, koliko je ta ali oni dal v dobrodelne namene inšale, da je s tem izvršil svojo dolžnost. Toda to je v takih razmerah premalo. Danes, ko so potrebne tolike zrive, je prav, če tudi kapital doprinese svoj delež k ublažitvi krize. Pa dete bo bolj zaletel kot pa če, odzvanjamo, liščen delavcem velik del njihovega zaslužka, a jim v nadomestilo nudimo nekakšno milostino.

Danes je vloga države v gospodarskem življenju veliko večja, kakor je bila pred vojno. Liberalna gospodarska politika, ki je prepovedovala vmešavanje države v gospodarske in socialne odnose, se je izkazala za zelo prazno kapljico v borbi z delavstvom, ki je zahtevalo vedno več in več pravic. Danes pa, ko smo v krizi, apelirajo na državno pomoč, torej na javno pomoč celo industriji, ki so se pred nedavnim odklanjali vsako državno intervencijo, ko je šlo za izboljšanje delavskih razmer. Posebno pa ne moremo pripustiti, da bi bilo v teh razmerah delavstvo na milost in nemilost izročeno kapitalu, ki izrablja težko priliko v to, da vali vna bremena krize na delavstvo. Ne trdimo, da so pri naših gospodarskih razmerah učajne, toda tudi našemu kapitalu se ne godi še tako slabo, da bi ga morali v taki meri šteti, kakor je zaščiteno potrebo in prvi vzati delavstvo.

To so vidiki, ki bi morali biti odločilni v naši gospodarski in socialni politiki. Zdi pa vidno, da socialna politika še ni postala tako odločilna pomoč potrebnim slojem prebivalstva, kakor to zahteva rešnost časa. Naša gospodarska politika sicer predstavlja za svoj največji uspeh industrijsko alianco države. Nikdar nismo slišali o njenih senčnih straneh, ki prihajajo naše vedno bolj do večine. Ogromna večina naše industrije je v rokah tujega kapitala in ta kapital naravno nima nobenega drugega interesa, kakor da vlačje še nadalje svoje dobičke.

Svoječasno, pred ustavitvijo obrata na Jesenicah, smo slišali mnogo o veliki inozemski konkurenci naši kovinski industriji. Toda z ravno to inozemsko konkurenco pa so obstojali dogovori, ki so regulirali prodajo v naši državi. Ali se je torej izkazalo, da kartel že ne zadostuje za nemoteno dobičkanosno obratovanje? Če bi Jesenice bile izven kartela, bi gotovo imele lažje stajanje napram inozemski konkurenci, ker bi jih marsikateri domači faktor podpiral v borbi proti premoči inozemske konkurence. Pojavila se je tudi zahteva po povzvišanju carinske zaštite. Naša carinska zaštita res ni sistematična, vendar pa omogoča, da so cene na naših tržiščih znatno višje kot v inozemstvu. Smo proti temu, da se carine še nadalje zvišujejo, ker to ne pomeni ničesar drugega kot obremenitev notranjega trga v korist kapitala. Na splošno pa še naša industrija glede carinske zaštite nima dosti priložnosti, nasprotno pa njeni konsumenti vedno pravijo, ker se dogajajo situacije, da postaja previsoka zaštita predmet slovaže.

Kar se tiče omejitve uvoza inozemskih izdelkov, je to razumljiva zahteva, ki bi morala prevladovati v naši trgovinski politiki. Danes je sicer zelo pozno za take ukrepe, ko je že toliko obratov zaprtih, vendar pa še ne prepozno. Pri vsem tem pa moramo zahtevati, da takih prednosti domača industrija ne porabi za povzvišanje svojih cen in dobičkov.

Sploh je vprašanje naše kovinske industrije v najhujši zvezi z uvozom teh izdelkov. Na eni strani škodujejo domači industriji reparacije, na drugi strani pa so si nekatere inozemske družbe znale za svoja dela zasigrati cene, po katerih bi naša domača podjetja prodajala z velikim dobičkom. Poleg tega so znala ta podjetja, ker financirajo sama dela, dobiti si pri uvozu ugodnosti, n. pr. oprostitve carin za izdelke, ki bi jih morale praviloma nabaviti v naši državi in pri katerih so domači podjetniki oskudovani. Nadalje sistem naših državnih dobav ne zagotavlja dovolj stalnosti obratovanja, ker prihajajo n. pr. plačila prepočasno in se naročila nagromadijo, namesto da bi se gospodarsko razdelila skozi vse leto. Praksa v nekaterih drugih državah je pokazala, v tem pogledu že lepe uspehe in tudi pri nas bo treba misliti na to, da bodo državne dobave v veliki meri regulator konjunktore. Šveda zaenkrat o investicijah ni dosti govora.

Kar se tiče kreditiranja po Narodni banki, je to pojav, ki ga v marsikaterih državah ne poznajo. Pri nas pa je Narodna banka važen vir kreditov ne samo za banke, ampak tudi za industrijo ter trgovino. Priznavamo sicer, da so interesi obrambe stalnosti dinarja na prvem mestu, toda ti interesi se morajo spraviti v sklad z interesi našega narodnega gospodarstva. Ker ima Narodna banka na razpolago dovolj kreditov za industrijo in nekaterih krajih naše države, zato se sme s polno pravico zahtevati, da se ozira tudi na našo industrijo in

Washington, 30. marca. Finančna kriza ameriške Unije zavzema tedaj bolj katastrofalno značaj. Dolar pada naprej in slece radi tega, ker so kongres ne more zdelosti glede odredb, kakere naj bi sanirale ogromni primanjiljaj državnega proračuna. Doim je del kongresa preprečil uradno objavo splošnega dejstva, da prodaja, ki bi bila po prvotni dal 500 milijonov dolarjev na leto, se drugi del sedaj brani sprejeti davko na kapital, na luksuz in na rente, ki bi imeli dati na leto 1200 milijonov dolarjev. Sploh pravi publika, da bi novi davki gospodarske krize ne odpravili, ker ima ta veliko globlje vzroke.

Padanje dolarja zelo vznemirja tudi Francijo. Če bi Francija, kakor se Američani zelo bojijo, sedaj potegnila iz Amerike še ostalo svoje zlato, bi imela sicer od tega ogromen dobiček, ki bi pa bil zelo kratkotrajen. Te korak bi namreč imel za pe-

Podonavje je odlično političen problem

Pariz, 31. marca. Po koncu angleškega predloga MacDonalda, ki je neoporečno dal pozitivno za rešitev starih vprašanj v zvezi z podonavjem, se je v Parizu v vplivnih političnih krogih zelo hura — to je, nujna takojšnja kredita pomoč srednjeevropskim državam, bi se lahko zavleklo v vedno daljšo vseh prizadetih, ako bi se na ta način debata o Tardieujevo načrtu zavlekla na politično polje, s katerega bi projekt donavske federacije prišel nazaj popolnoma razcefran in neuporaben za življenje. Dobro je samo to, da imata Francija in Anglija veliko kapitalov naloženih tako v Avstriji kakor na Ogrskem, ki bi zmazili, ako se ne stori kaj konkretnega, kar bi obsegalo vse podonavje države brez izjeme. Ker pa to ni mogoče brez prijetivne Italije in Nemčije, ki se s Francijo v bistvu vsaj zaenkrat isto gotovo ne strinjata, zato bo razgovor med štirimi imel vsaj to dobro stran, da bo razčistil vprašanje, ali je podonavjska federacija, sploh uresničljiva ali ne. Rešitev tega problema na podlagi enostranskega predloga MacDonalda med Francijo in Anglijo pa je sploh nemogoča in v toliko ima Macdonald prav.

Levičarsko časopisje na primer se posvečja na stran Anglije, izjavljajo, da razume abejo MacDonalda, ki na noben način nore, da bi Evropa imela vilo, kakor da se nara podonavjska gospodarstva zveza utrpelji bi bi rezultat prehodnega sporazuma med Francijo in Anglijo. Desničarsko časopisje — tako poenotljaj glasila, levčarska bloka — ne razume angleške politike, ki si vidi v podonavju, ki ohrani v evropskih zadevah, da bi medtem ko francoski nacijonaliisti, ki so v vsaki politični in gospodarski smeri Evrope nemogoča, ako se vezjaška pogodba ne smatra kot nedotakljiva svetlina. To pa — tako meni Herriotov časopis — je skladu z angleškim stališčem, ki niti kor ni narejena, da bi se Evropa ne dala sanirati dremati kakor na podlagi najtežnejše francosko-angleške antiteze, ki bi od reševanja evropskega problema izključevala vse druge velesile, zlastoma Rim, ki razvija svojo poštranko vlogo. Uresničenje podonavjske unije, ki ni samo gospodarski, ampak obenem tudi politični problem, je nemogoče, če vsi, nevezniški Francije, storijo konsenz, ki so v tovrstno neizogibna — tako piše francoski časopis.

Desničarski tisk pa najostreje polemizira proti MacDonaldi stališču in sumi, da se za Macdonaldovim povabilom štirim veleilam skrivni načrti, škodljivi francoskim interesom. Znani »Ami du Peuple«¹ imata Macdonaldov naravnost germanofilijo in imata Macdonaldov koncept trdnje uresničenje Tardieujevega načrta sploh očitno ogrožiti, ker bi se dave in druge antiteze branile stoji v zvezi z Avstrijo in Ogrsko, kakere bi ojuščene po angleškem stališču, gotovo prišle na dan z zahtevami teritorialnega značaja in z revizijo vezjaške pogodbe.

Razen tega zelo važne konstatacije pa francosko časopisje prinaša tudi zanimivo, ares, da je neznanje, političnih krogov, male antiteze napram projektu donavske federacije zelo veliko. Dolgi razgovori med Gile, Monjevalom, in Bencom v Zenevi o tem vprašanju so pokazali, da listov pokazali, da nobeden izmed imenovanih državnikov ni preve zadržan za to, kakor je zamisljen od Tardieuja. Ne glede na gospodarsko plat tega nareta, ki bi bil malo realnega pomena, imamo opravi tudi izvirni politični pomisleki, ki so na

MacDonaldi stališču, ki so v vsaki politični in gospodarski smeri Evrope nemogoča, ako se vezjaška pogodba ne smatra kot nedotakljiva svetlina. To pa — tako meni Herriotov časopis — je skladu z angleškim stališčem, ki niti kor ni narejena, da bi se Evropa ne dala sanirati dremati kakor na podlagi najtežnejše francosko-angleške antiteze, ki bi od reševanja evropskega problema izključevala vse druge velesile, zlastoma Rim, ki razvija svojo poštranko vlogo. Uresničenje podonavjske unije, ki ni samo gospodarski, ampak obenem tudi politični problem, je nemogoče, če vsi, nevezniški Francije, storijo konsenz, ki so v tovrstno neizogibna — tako piše francoski časopis.

Belgrad, 30. marca. Narodna skupščina se je sestala danes dopoldne po velikonočnih praznikih in vzeloma zunanje. Da je vlada predložila spremembe in dopolnila k zakonu o trošarinah, s katerim se ukinja vse dosedanje trošarine na vino in na žgane, in da bo trgovina in promet z žganim in vinom svobodna, v kolikor se nanaša na prebivalce. Narodna skupščina je sprejela od odbora za preučevanje trošarinskega zakona večinsko poročilo in dve manjšinski poročila. V enem manjšinskem poročilu predlagajo postane skupina dr. Knežević, dr. Lončarevič in dr. Niko Nikić, da se naj uvede občinska trošarina na vino v znesku 1,50 Din za 1 liter in 1 Din za 1 liter žgane ter da se naj toliko razdeli v deset plačilnih razredov, ki bi plačevali pavšalne trošarinske zneske, pdešni od 400 Din do 60.000 Din letno. Trošarina bo odgovarjala količini izločene pijače v dotičnem lokalu. Ni nobenega izgleda, da bi imelo manjšinsko poročilo kakršenkoli uspeh pred plenim narodno skupščino, ki bo osvojila poročilo večine, katerega je med drugim tudi že

z kreditiranjem prepreči veliko stisko, ki nastaja zaradi zapiranja obratov.

Kranjska industrijska družba je se do tekočega leta delila dividende svojim delničarjem. Težko je reči, da so se moge razmere poslabšati v že tako kratkem času. Pomisliti je namreč treba tudi, da se je prav resno govorilo o ustavitvi obratov na Jesenicah že jeseni lanskega leta, ko je bila vsa javnost pod velikom ugodnega poslovnega uspeha Kranjske industrijske družbe.

Ustavitve obratov so se vedno na dnevnem redu diskusije. Ali ne bi bilo pravilno, da poseže te vmes državna oblast, kateri naj industriji predloži nametno vse razloge, radi katerih smatrajo, da so pristili v ustavitvi obratovanja? Mislimo, da bi bilo to koristno, ker bi tako o umestnosti ustavitve obratov odločali tudi drugi faktorji, ki ne zastopajo samo interesov kapitala.

Neuzdržno padanje dolarja

Inflacija je neizogibna

sledica se večji padec dolarja, tako da bi kontrolo bila nemogoča vsaka trgovska izmena med Francijo in Ameriko, kar bi imelo svoje posledice tudi za odnose Francije z vsem ostalim svetom. Zato ni verjetno, da bi Francija potegnila svoje zlato iz Amerike, kar bo seveda imelo zanj neprijetno posledico velikih izgub francoskih depozitov, podobno, kakor je bilo to tedaj, ko je Velika Britanija opustila zlato pariteto. Francoski politični in finančni krogi se sploh hudo boje, da ne bi bila tudi Francija prisiljena, da opusti zlato pariteto.

Kar se tiče Amerike same, mnogi opozarjajo na primer Velike Britanije, ki je z veliko energijo in složnostjo svojega naroda premagala krizo sterlinga v primeroma zelo kratkem času. Toda ne gledamo to, da tako nemudno solidarnosti v denarnih zadevah v Ameriki skoraj popolnoma manjka, kar je popolnoma inflirana od kapitalističnega duha, zato opozarilo na angleški primer ne bo veliko iz-

dalo. Treba je pomisliti, da je zadnji vzrok ameriške finančne krize v depresiji njene industrije in v naraščanju brezposelnosti.

Zato smatra večina za neizogibno, da pride do inflacije, ki bo sledila triletni devalvaciji dolga. Zaradi nevarnosti, da bi se pojavili novi davki na premoženje, se je začel zadnje dni pravi beg dolarjev v inozemstvo, kar ima seveda hude posledice za banke, lojih bankrotov si dan na dan sledijo v vedno večji izmeri. Finančna kriza Amerike

tako je mnenje merodajnih krogov — se ne bo mogla rešiti drugače kakor po mednarodni kooperaciji, ki bi uredila vprašanje vojnih dolgov in reparacij ter tako omogočila novo revulucijo denarja in bolj pravico razdelitev zlata v svetu.

Tudi v Londonu je padec dolarja povzročil nekaj skrbi in angleški finančni krogi se trudijo, da bi preprečili prenegli dvig angleškega funta.

Voini ukaz

Belgrad, 30. marca. V čin rezervnega podporočnika so napredovali sledeči naredniški-dijaki: dr. Rajko Ložar, Karel Romaj, Vasek Franc, Glavan Alojzij, Sinkovec Gregor, Pongrac Viktor, Sekularo Peter, Varoga Vinco, Butina Mila, dr. Vladimir Murko, Trepotec Martin, Smiljko Josip, Kopitar Oskar, Gavran Jožef, Domnik Stefan, Magerle Alojzij, Kervacev Slavko, Horvat Milo, Horvat Božidar, Bončić Jožef, Vrančić Ivan, Troglav Jožef, Krnjić Dusan, Borkić Ivan, Ropotar Maki, Ogrine Andrej, Krmelj Anton, Vičan Alojzij, Sirmole Slavko, Petelj Andrej, Vrhovec Miklavž, Čop Anton, Medenica Blaž, Vrstovec Stanislav, Berlot Vladimir, Bizjak Mirko, Mareš Vladimir, Mulej Filip, Lokar Ivan, Prosen Ciril, Hvala Vladimir, Fuštr Rudolf, Rent Viktor, Stojhar Jožef, Rožić Julij, Novak Stefan, Puc Ahi, Stropnik Franc, Tavcar Edvard, Korošec Martin, Banjara Ivan, Danhina Ivan, Brzan Jožef, Rus Marjan, Srešen Jurij, Božić Bogoljub, Sušnik Aleksander, Simić Ivan, Kufelj Franc, Cesnak Pavel, Vilmar Friderik, Molika Ivan, Suštarčič Janez, Bošnjak Jožef, Magdić Ivan, Zlebec Martin, Tavcar Boris, Zajc Ivan, Grabovec Albert, Meško Jakob, Jurković Janez, Lovrak Janez, Kreš Marita, Košmerić Franc, Brvar Stanko, Begar Anton, Černo Ignac, Merčun Ciril, Miškole Oton, Savnik Tomaz, Čeh Ivan, Ramičič Nikola, Rajer Ivan, Rus Bogomil, Kajfež Mila, Mraz Julij, Vltar Jožef, Sever Dragotin, Slesinger Ciril, Čiber Rudolf, Kovačević Matevž, Bajda Jožef, Valenčič Ivan, Fortić Nikola, Gombos Janez, Kovac Franc, Pečnik Vladimir, Vrtičnik Franc, Cesar Franc.

V čin podporočnika so napredovali sledeči rezervni naredniki: Divjak Branko, Sule Stefan, Macinger Anton, Kokalić Mila, Bazala Milan, Zajc Boris, Šušelj Zdravko, Ambroz Otton.

V konjenične podporočnike so napredovali: Bežjak Bogomir, Nalavsek Viktor, Zumer Ivan.

V inženjerske podporočnike so napredovali: Mura Jožef, Bohans Ivan, Sraka Stefan, Turk Marjan, Papež Bruno, Kunc Henrik, Križaj Vinco, Penšov Janez, Gregorić Rudolf, Solter Adolf, Smaha Slavko, Pinter Adalbert, Kern Rudolf, Kodelj Stanko, Šroba Jurij, Urbanič Valentin, Jazbec Mirko, Fušja Janez, Erzićnik Vinco, Zalar Karel, Černernik Anton, Jozić Leon, Jenko Dolje, Zidar Ivan, Černe Viktor, Perovica Ivan, Borštnar Ignacij, Kraiger Franc, Cerin Ivan, Požavka Joze.

V zrakoplovne podporočnike so napredovali: Cinaver Jožef, Filipi Ivan, Ermen Martin, Krpan Dragotin, Fikec Alojzij, Kantl Jožef, Babić Tone, Zajc Slavko, Kodran Jožef.

Za intendantskega podporočnika v rezervi so napredovali: Črnec Franc, Hartman Alojzij.

Za topničarsko-tehničnega podporočnika so napredovali: Fibernik Bogomir, Černivec Jurij, Košir Martin.

Za inženjersko-tehničnega podporočnika v rezervi je imenovan: Kristan Vladimir.

Za sanitetnega podporočnika v rezervi so imenovani: dr. Rudolf Gregorek, dr. Oskar Vizina, dr. Josip Matejčić, dr. Franc Slesinger, dr. Peter Zupan, dr. Peter Zvonik, dr. Valentin Ivanc, dr. Sima Karničnik, dr. Stanislav Strnad, dr. Slavko Provec, dr. Ivan Bentič, dr. Bogdan Brečelj.

Za rezervnega podporočnika korvete v tehnični stroki so imenovani: Seger Anton, Potočnik Vladimir, Božar Stanko, Turk Anton.

Za mornariškega podporočnika v ekonomski stroki: Ivan Savince, Korošec Leon, Jeglič Anton, Čermelj Božidar, Kotnik Franc, Trotošev Julij, Žagar Izidor, Petrina Blaž, Rožić Ivan, Murko Vid, Ferencić Joze, Jakovec Matija.

Za rezervnega podporočnika v topničarsko-tehnični stroki: Kramar Ivan.

Za rezervnega vojnotehničnega uradnika: Podkrajšek Ciril.

Za rezervnega intendantskega podporočnika: Stelčič Alojzij.

Za rezervnega sanitetnega podporočnika: dr. Milan Smokvin, dr. Anton Ravnhar.

Turati mriev

Pariz, 30. marca. 3. Danes ponoči je umrl v 75. letu starosti voditelj italijanske socialne demokracije, bivši italijanski narodni poslanec Filip Turatti. Turatti je bil vodja antifasističnega pokreta med emigranti. Umrl je v sled vnelja pijue. Zdravniki so se na svo moč trudili, da bi mu podaljšali življenje, izvršena je bila celo transfuzija krvi, vendar pa vse skupaj ni zaleglo in moč je umrl. Ob smrti postelji so bili njegovi bližnji rojaki ter prijatelji, bivši glavni urednik »Avantia«, Peter Neri, Turatti je zbežal iz Italije, ker mu je grozila deportacija na otoke. Bil je poslanec od 1885. leta dalje do fasistične ere v Italiji.

Zoga bi rad obiskal Mac arso

Belgrad, 30. marca. List »A Regal«¹ pravi, da ima od najmerodajnejše strani obvestilo, da namerava v najkrajšem času albanski kralj Zoga obiskati Budimpešto in se ob tej priliki razgovarjati o raznih možnostih gospodarskega sodelovanja med obema državama. List pristavlja, da bi bil obisk albanskega kralja v Budimpešti v sedanjem času zelo nezaželen, ker mora madžarska vlada pri debati o organizaciji podonavske države gledati na to, da se ne zameri noben mali niti veliki sil, ampak da si pridobi zaupanje vseh, ker ji je to neobhodno potrebno za ohranitev njenih financ. Prisotnost kralja Zoga v madžarski prestolnici v sedanjih razmerah bi organizacijo Podonavja in vprašanje madžarskega posojila oteževalo, če ne onemogočilo.

Odobren proračun dravske banovine

Belgrad, 30. marca. AA. Finančni minister je dovolil vse banovinske proračune za leto 1932-3. Dravska banovina: Predlagani proračun Din 170.532.935, odobrenih pa znesla 147.452.142 Din. Za kritje svojih izdatkov sme kr. banska uprava odmeriti razen ostalih že odobrenih banovinskih davkov 2. predlog zakona o izjemnih in dopolnitvah zakona o pobljanju draginje, in 3. predlog zakona o grajenju domov in drugih objektov društva in ustanov, ki spadajo v pristojnost ministrstva za telesno vzgojo prebivalstva.

Vsi ti predlogi bodo predani narodnemu predstavništvu v zakonodajni postopek.

